

9. децембар 2021.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

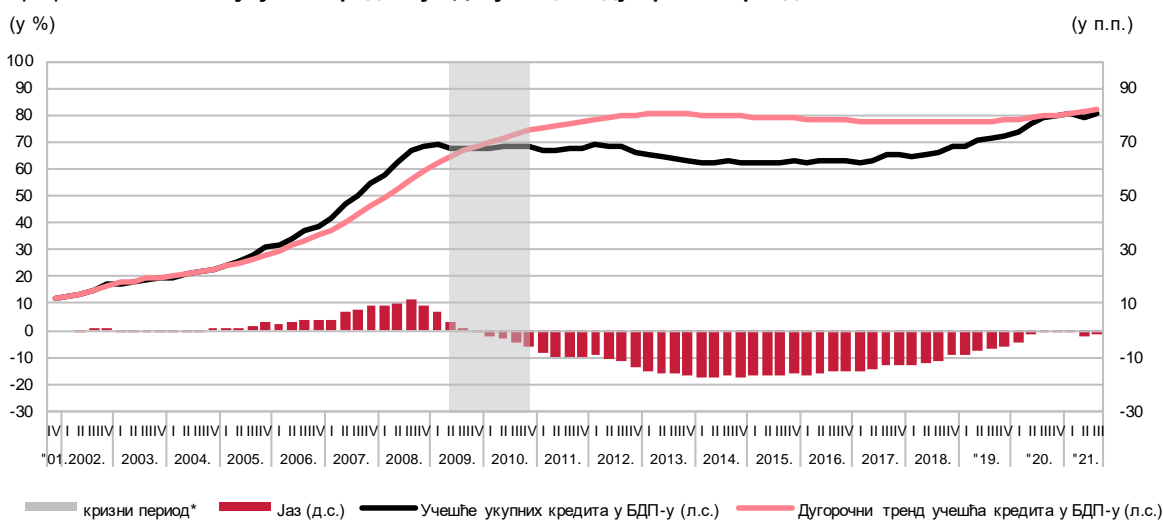
Извршни одбор Народне банке Србије, на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020 и 59/2021), у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 9. децембра 2021. године, одлучио је да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се оцењено учешће реалне кредитне активности у реалном БДП-у налази испод свог дугорочног тренда, као и присутан наставак глобалне неизвесности изазване ширењем вируса корона и појаве нових сојева.

Контрациклични заштитни слој капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на бази кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1 приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у БДП-у,¹ дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године одступање учешћа кредита у БДП-у ушло је у зону негативних вредности. Према подацима за септембар 2021. године, учешће реалне кредитне активности у реалном БДП-у налази се испод свог дугорочног тренда (вредност јаза износи $-1,5$ п.п.). Присутан раст кредитне активности од 2014. године резултирао је да се учешће укупних кредита у БДП-у приближава свом дугорочном тренду (вредност јаза у Т3 2020. износила је $-0,6$ п.п.), да би се таква кретања задржала и у периоду до Т3 2021. На крају Т3 2021. повећана је вредност јаза у односу на крај 2014. за $16,0$ п.п., док је на међугодишњем нивоу вредност јаза смањена за $1,0$ п.п., а у односу на претходно тромесечје повећана је за $0,5$ п.п. С обзиром на то да се оцењено учешће реалне кредитне активности у реалном БДП-у налази испод свог дугорочног тренда, као и присутан наставак глобалне неизвесности изазване појавом нових сојева вируса корона, утврђивање стопе ССуВ-а изнад 0% могло би да утиче на потенцијални будући раст кредитне активности.

Графикон 1. Учешће укупних кредита у БДП-у и оцена дугорочног тренда

Извор: Народна банка Србије.
* На основу ПСС.

¹ Републички завод за статистику за потребе обрачуна дефлатора реалног БДП-а за референту годину користи 2015. годину.

Народна банка Србије је у претходном периоду усвојила низ мера као одговор на кризу изазвану пандемијом. Правовременим и адекватним мерама омогућено је да домаћи финансијски сектор добије додатну динарску и девизну ликвидност како би несметано могао да настави кредитирање домаће привреде и грађана.

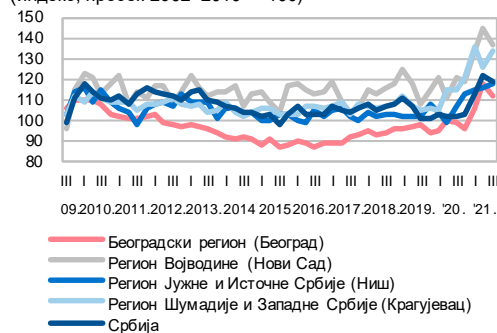
Ради одређивања стопе ССуВ-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у БДП-у од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и на кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Према подацима НКОСК-а, просечна вредност стамбених непокретности по квадратном метру за Републику Србију у трећем тромесечју 2021. износила је 1.003 евра. Током трећег тромесечја 2021. године порастао је укупан број издатих дозвола новоградње за 14,9% у односу на исто тромесечје прошле године. Просечан *LTV* лимит новоодобрених стамбених кредита налази се испод регулаторног максимума од 80%² и у трећем тромесечју 2021. износио је 74,64%.³

Графикон 2. Индекс цена непокретности DOMex

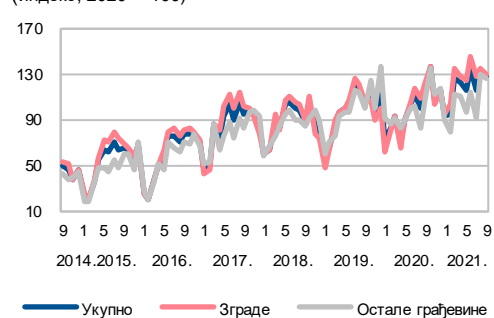
(индекс, просек 2002–2010 = 100)

Извор: Национална корпорација за осигурање стамбених кредита.

Графикон 3. Индекси броја издатих дозвола новоградње

(индекс, 2020 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

² Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011, 114/2017 и 84/2020), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен физичком лицу под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности. Изузетно банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности, ако се тај кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица или уколико се кредит одобрава за куповину прве стамбене непокретности.

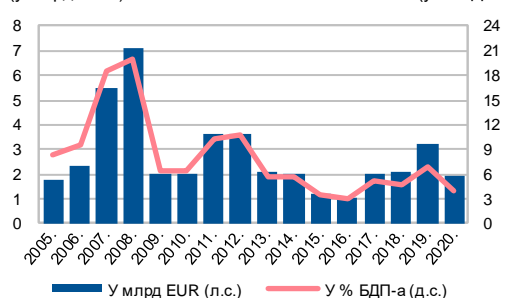
³ Према подацима Националне корпорације за осигурање стамбених кредита за новоодобрене кредите осигуране код те корпорације.

На основу резултата октобарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака, финансирање капиталних инвестиција (поред потребе за ликвидним средствима) постаје све значајнији фактор раста тражње привреде за кредитима, док је потреба за куповином непокретности водећи фактор раста тражње код становништва.

Показатељи спољне неравнотеже

Према прелиминарним подацима, по основу страних директних инвестиција, у ТЗ 2021 је остварен нето прилив капитала у износу од 1,1 млрд евра (готово четири пута већи у односу на исти период прошле године), чиме је он у првих девет месеци ове године премашио износ од 2,7 млрд евра. Дефицит на текућем рачуну платног биланса у првих девет месеци 2021. износио је 1,3 милијарде евра, што је за око 23% нижи дефицит него у истом периоду претходне године. Учешће дефицита текућег рачуна у БДП-у на нивоу 2021. године износиће око 4%. У средњем року дефицит текућег рачуна кретаће се у распону 4–5% БДП-а, уз и даље пуну покривеност нето приливима СДИ.

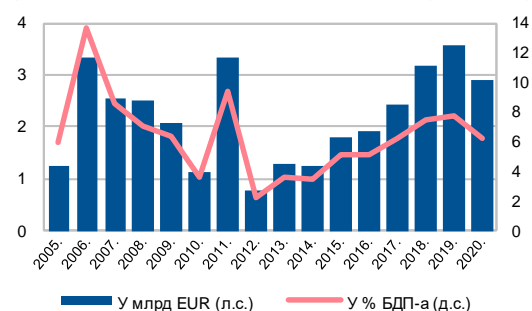
Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса*
(у млрд EUR) (у % БДП-а)

* Од 2007. подаци о извозу и увозу робе и услуга су усклађени са смерницама садржаним у Приручнику за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције бр. 6 ММФ-а. Подаци за 2005. и 2006. приказани су према претходној методологији.

Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Графикон 5. Нето стране директне инвестиције*
(у млрд EUR) (у % БДП-а)

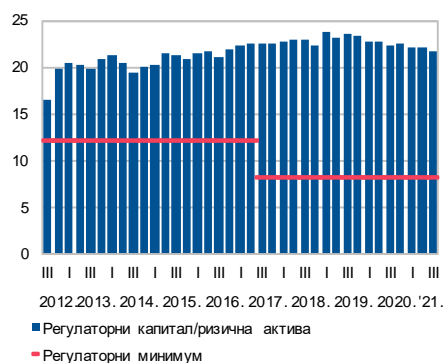
* Од 2007. подаци о извозу и увозу робе и услуга су усклађени са смерницама садржаним у Приручнику за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције бр. 6 ММФ-а. Подаци за 2005. и 2006. приказани су према претходној методологији.

Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је остао адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду. На крају Т3 2021. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора износио је 21,7%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁴

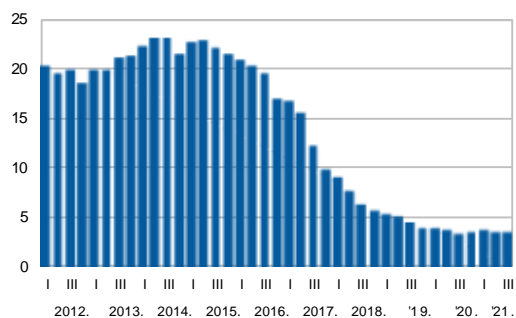
Графикон 6. Показатељ адекватности капитала

Извор: Народна банка Србије.

Графикон 7. Проблематични кредити

(учешће у укупним бруто кредитима, у %)

Извор: Народна банка Србије.

Вредност количника одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) нижа је од 1 и указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора знатно је смањено и има евидентан опадајући тренд као резултат Стратегије за решавање проблематичних кредита, која је донета 2015. године, као и других регулаторних активности Народне банке Србије. Учешће проблематичних кредита износило је 3,55% на крају Т3 2021. године, што је за око 0,1 п.п. мање него у Т2 2021. године, односно за 18,7 п.п. мање него у августу 2015. године, када је усвојена поменута стратегија.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

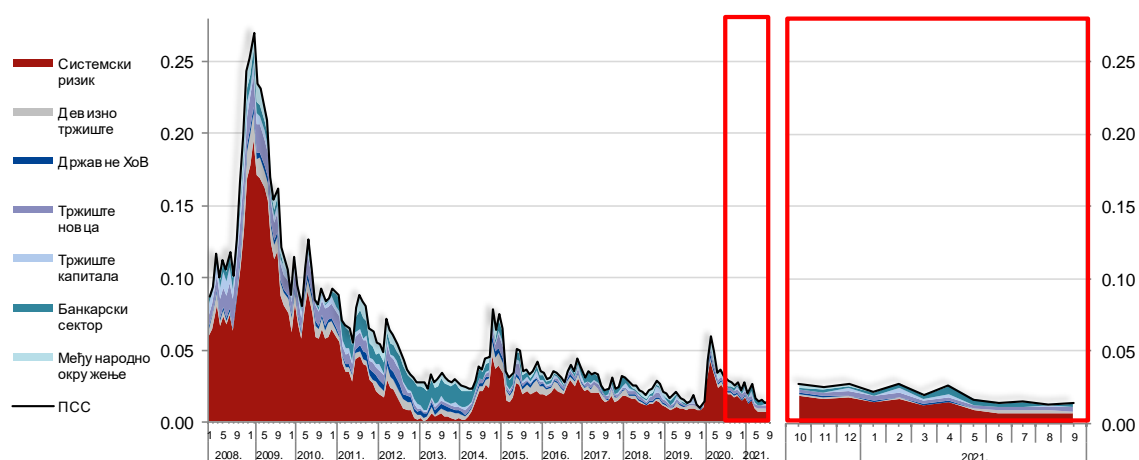
Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се идентификују периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ

⁴ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%).

показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

Након раста нивоа, који је био најизраженији у току априла и маја 2020. године услед ширења пандемије, ПСС је наставио да се смањује и бележи стабилну системску компоненту. У Т3 2021. ПСС је незнатно снижен у односу на претходно тромесечје.

Графикон 8. Кретање показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика показатељу системског стреса уз идентификацију режима финансијског стреса

Извор: Народна банка Србије.

Током Т3 2021. просечна премија ризика Србије *EMBI* на дуг у доларима износила је 133 б.п. На крају трећег тромесечја 2021. *EMBI* на дуг у доларима за Србију износио је 140 б.п. (на крају Т2 2021. 128 б.п.) и био је испод композитне мере ризика *EMBI Global Composite* (324 б.п.).

Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије и побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду утицали су на то да банкарски систем Републике Србије остане стабилан, адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако задржати и у наредном периоду. Показатељ адекватности капитала за септембар 2021. године износио је 21,7%, док просечан месечни показатељ ликвидности у септембру 2021. бележи вредност од 2,3. То потврђују и резултати макропруденцијалних стрес-тестова за јун 2021. године, који потврђују да би и у случају најнеповољнијег сценарија показатељ адекватности капитала бележи вредности које су знатно веће од регулаторног минимума.

Након што је рејтинг агенција *Moody's* у марту 2021. повећала кредитни рејтинг Србије с Ба3 на Ба2, у јуну 2021. рејтинг агенција *Standard & Poor's* задржала је кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе за његово даље повећање и добијање инвестиционог рејтинга. Почетком септембра 2021. рејтинг агенција *Fitch Ratings* задржала је кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, један ниво до инвестиционог, уз стабилне изгледе за његово даље повећање. У саопштењу агенција *Fitch Ratings* оценила је, између осталог, да је рејтинг Србије подржан кредибилним макроекономским оквиром, релативно ниском инфлацијом и вишим девизним резервама.